

Megkezdődött a fiatal írók második konferenciája

Szombaton délután a Művészeti Szövetségek Házában megkezdte tanácskozását a fiatal írók második konferenciája. A konferencia megnyitóján résztvettek: Jánosi Ferenc, a népművelési miniszter első helyettese, Non György és Erdei Sándor népművelési miniszterhelyettesek, Várhegyi György, Gosztonyi János, Petrák Lajos, a DISZ Központi Vezetőségének titkárjai, Aczél Tamás, Sztálin- és Kossuth-díjas író, Illyés Gyula, Veres Péter, Háy Gyula, Szabó Pál, Urbán

Ernő, Gergely Sándor, Zek Zoltán, Kossuth-díjas írók és költők, Benke Valéria, az Országos Béketanács titkára, a magyar irodalmi és tudományos élet számos más vezető személyisége is.

Darvas József közoktatásügyi miniszter, az Irószövetség elnökének megnyitóját beszéde után Fekete Sándor, a Szabad Nép kulturális rovatójának és az Új Hang szerkesztőségének vezetője tartott beszámolót a fiatal írók munkájának legfontosabb kérdéseiről.

Fekete Sándor elvtárs beszéde

Kedves elvtársak!

A fiatal írók II. országos konferenciájának előkészületei akkor indultak meg, amikor a párt újabb fontos útmutatásával véget ért az irodalmi vita — kezdte beszámolóját Fekete Sándor elvtárs. A párt útmutatása egész irodalmunknak szól, tehát fiatal íróinknak is. Ma kezdődik konferenciánk kiváló alkalom arra, hogy a magunk számára külön is tisztázzuk mindazokat az elvi kérdéseket, amelyek az irodalmi vita középpontjában állottak. Ugyanakkor azonban irodalmi utánpótlásunk problémáit sok tekintetben sajátosak is. Ennek a konferenciának tehát az a feladata, hogy alkalmazzon az irodalmi vita tanulságait, egy-egy személynél felmérje fiatal íróink eszméleti, mesterségbeli fejlődését, kijelölje feladataikat.

Ezután Fekete elvtárs emlékeztetett azokra a nehézségekre, azokra a küzdelmekre, amelyeket irodalmunk legjobbjainak kellett folytatniuk a múltban nem egyszer a szó szoros értelmében vett létfeltételükért, az alkotás lehetőségéért, a művészet igazságáért. Majd így folytatta:

— Nem látjuk eléggé, hogy hasonlíthatatlanul nagyobb lehetőségeink vannak az alkotásra, mint történelmünk bármely időszakában. S itt nemcsak és nem is elsősorban az anyagi lehetőségekre, az érvényesülés lehetőségére kell gondolnunk. Természetesen ez is fontos. Nagyszerű dolog, hogy megnyílt előttünk a pálya, tanulhatunk, szabadon alkotunk, megjelenhetnek műveink. A legfontosabb azonban nem ez. Az a legfontosabb, hogy abban a korban alkotunk, amikor a szocialista építés a történelmi legnagyobb feladatának részévé teszi az írókat, amikor megnyitja verseinek, könyveinek

regényeinek milliók szívét, amikor az írók egyenes úton vezet, tanítja pártja, a legnagyobb eszmei, politikai, erkölcsi segítséget adva meg neki, mint a nép nevelőjének, amikor egy nagyszerű ki-munkált, kiváló értékekben gazdag irodalom hétevszázados hagyománya segíti őt s amikor megkönyíti harcolt példát mutat neki a szovjet irodalom, a szocialista-realista irodalom példája.

Ezután fiatal íróink fejlődéséről beszélt az előadó. Kiemelte, hogy az egyes antológiákban számos biztató ígért tünt fel. Rámutatott a fiatal írók fejlődésében mutatkozó hiányosságokra és azok okaira.

— Kevés az új elbeszélő tehetség s még kevesebb az olyan fiatal, aki a drámaírás iránt érdeklődik — mondotta Fekete elvtárs, s ezután a legégetőbb kérdésre, az eszméleti hiányosságokra tért át.

— Két fronton, két veszély ellen kell küzdeniök fiatal íróinknak is. Kétségtelenül kialakulóban volt sorainkban is egy olyan irányzat, amely megfertőzve a polgári dekadenciától, így vagy úgy, de megbekéri a pártosság eszméjével. Az ellenük vívott küzdelemben kezdett kifejezőségeket, amelyeket a múltban nem egyszer a szó szoros értelmében vett létfeltételükért, az alkotás lehetőségéért, a művészet igazságáért. Majd így folytatta:

Szenvedélyes érdeklődést az új iránt!

A témaválasztás kérdéséről szólva Fekete elvtárs a többi között a következőket mondta:

— Kik forduljanak minden érdeklődésükkel új életünk, a szocialista építés nagyszerű tettei és emberei felé, ha nem a fiatalok, akik a mi új hazánkban kezdtek öntudatosodni, igazán szeretni és gyűlölni, akiket a legkevésbé rontott meg az emberrymorító tőkés rendszer?

— A magyar költészet nagy úttörőit mindig is az jellemelte, hogy már fellépésükkor az éppen csak születő újat keresték és fejezték ki, irodalmi és gyakran politikai forradalmi jelentőségük elsősorban éppen abban állott, hogy az élet legfrissebb kérdéseit ragadták meg merészen. Mai fiataljainkban — tisztelet a kivételnek — nincs meg eléggé ez a szenvedélyes érdeklődés, ez a forró vágy az új megragadására. S ha meg a múltból írnak, nem egyszer stilizálják az embertelen régi rendet.

— Hogyan ábrázolják fiataljaink a szocialista építést? — teszi fel a kérdést Fekete Sándor elvtárs s itt előljáróban mindjárt a két legfonto-

sabb hibára mutat rá: a szocialista építés „mitizálására” és arra az eszméletleg kevésbé veszélyes, de teljesen hatásatlan módszerre, hogy a költő, aki nem ismeri a szocialista építést, úgy akarja elplepizni ezt, hogy teljesen elvont témáját a régi költészet stílvirágáival próbálja elevenné tenni. — Nem visz közelebb a szocialista építés ábrázolásához a technikai gépleírás sem — mondta, majd így folytatta:

— A szocialista építés ábrázolásának eddig említett hibái nagyrészt az élelmesret hiányosságaival függnek össze. Összefügg ezzel az új élet, a szocialista építés művészi ábrázolásának az a legfőbb problémája is, amelyre Révai elvtárs az irodalmi vita zárszavában mutatót rá: „Altalában a mi irodalmunkat a mai élet ábrázolásánál két veszély fenyegeti. Az egyik: lebecsülni az újat, a fejlődőt, azt ami születik és turkálni a felület bajaiban, hiányosságai-ban. A másik: lebecsülni a régi maradványait, a régi befolyását és elhanyagolni az ellene való harcot. Sem

Darvas József közoktatásügyi miniszter, a Magyar Írók Szövetsége elnöke megnyitja a fiatal írók II. országos konferenciáját. Tőle balról Gergely Mihály, az Irószövetség DISZ-titkára, Rácz Erzsébet, jobbra Veres Péter Kossuth-díjas író, Várhegyi György, a DISZ Központi Vezetőségének titkára és Bihari Sándor.

hurráhangulatra nincs szükségünk, sem pánikra nincs szükségünk. Sem időre, sem tragédiákra nincs szükségünk. Az újnak a harca a régivel, a szocializmus építésének munkája se nem idill, se nem tragédia.”

A továbbiakban Fekete Sándor elvtárs elemzte több fiatal író művét és rámutatott arra, hogyan jelentkeztek bennük ezek a hibák.

— Az ilyen ábrázolásnak kétféle eredménye lehet — mondotta a továbbiakban. — Vagy elhiszi az olvasó s akkor

A szocialista építés hőseinek ábrázolása

A szocialista építés ábrázolásának kérdése elválaszthatatlan a pozitív hősköltés problémájától. Fiatal íróink működésének talán itt vannak a legnagyobb fogyatékosságai.

Nem mintha nem értünk volna el eredményeket. Eörsi István „A szabadító” című költeményében nagyon szépen fogalmazta meg a kommunista vezető felvilágosító, szabaddító hatását a korábban öntudatlan dolgozókra. Fekete Gyula néhány novellája megragadó képet fest a szocializmus építésének viszonyai között öntudatosodó egyszerű emberekről. Tarján István és Gergely Mihály több elbeszélésében figyelemreméltó kísérleteket tett az új hős megformálására. Egészében véve azonban fiatal íróink is adósak új életünk igazi hőseinek művészi megformálásával. A magyar történelem legnagyobb fordulatát vezető kommunisták, új ifjúságunk legjobbjai nagyszerű tulajdonságaiknak rajza, s munkában alakuló, hősies emelkedő egyszerű embereik példájának megmutatása — fehér holló fiatal íróink műveiben.

Az egész irodalmunkban jelentkező, a pozitív hősköltés szükségességét így, vagy úgy, de tagadó kispolgári nézetek fiataljainkra különösen káros hatást gyakoroltak. Ismeretes, hogy éppen közülük került ki nem egy „ideológusa” a pozitív hősköltésének. Az hiszem azonban, hogy ezuttal mégsem kell hosszasan bizonygatni a hősköltés szükségességét, mert a párt útmutatása az

az író a nehézségek lebecsülésére, gondatlan könnyelműségeire tanít, vagy pedig az olvasó észreveszi a mű és a valóság közötti szakadékot, magyarul mondva, hazugságon kapja az írókat kiabrandul belőle. Világos azonban, hogy se így, se úgy nincs jó vége a dolognak. Tőlünk is, mint egész irodalmunktól azt várja pártunk, hogy nézzünk bátran szembe a veszélyekkel, de ne veszítsük el a fejünket, hanem jóban-rosszban tudjuk mutatni az utat.

irodalmi vitában világossá tette e feladat hatalmas jelentőségét mindazoknak, akik meg akarják érteni.

Vizsgáljuk meg — kissé gyakorlati oldalról inkább — hogyan próbálkoznak fiataljaink a hősköltéssel, milyen problémák merülnek fel itt. Az egyik ilyen probléma a hősi helyzetek kérdése. Egyes fiatal íróink elsősorban azokat a — békeidőben viszonylag ritkán előforduló — hősi helyzeteket keresik, amelyek szinte életveszéllyel járnak. Ebben az irányzatban kétségtelenül helyes szándék, az ifjúságnál különösen kívánatos forradalmi romantika érvényesül. (Bár látni kell, hogy csak ezen az úton a szocialista építésnek azokat a hőseit sohasem fogjuk megtalálni, akiknek ugyan nem kell jelenleg kockáztatniuk életüket, de önfeláldozóan, hősiessé, új és új eredményekre törve veszik ki részüket az építómunkából.)

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a hősi helyzetek megrajzolása a hősi ember jellemének, érzéseinek, eszméinek rajza nélkül nem kelt igazán mély hatást. A nehéz próbatétel, a veszélyes helyzet ugyan már önmagában is felkelti az olvasó érdeklődését, sőt rokonszenvét a fejezetet iránt, de ha ezt a hőst nem ismeri meg, nem jön tisztába szándékaival, eszméivel, nem is szereti meg s nem fogadja el példaképének. Az ilyen művek igazában véve pusztán a történet külső izgalmaságával kötik le az olvasó figyelmét.

A típusalkotás kérdései

A pozitív hős alkotásának egy másik problémája a típus helytelen értelmezése. Gyakori fiatal íróinknál az a hiba is, hogy a hősök nem fejlődnek, vagy csak látszatra fejlődnek.

— Az író ugyanis részletesen, legtöbbször meggyőzően ábrázolja hőse öntudatának,

ezért szorítkozik az író annak pusztá deklarálására. Legtöbbször azonban mélyebb okok hatnak itt. Az ilyen írók lekicsinylik a régi maradványait, a régi befolyását hőseikben, akiket magasabbra akarnak emelni, s az így „súlytalanított” ideológiai maradványok eltakarítása után persze ráfúvással is magasabb régiókba lehet emelni a hőst. Az életben azonban ez a harc nehezebb. S ezért, ha az író csak ki nyilvánítja a fordulatot, de nem ábrázolja, akkor az olvasó nem ismer magára, nem tudja „alkalmazni” a művet saját problémáinak megoldására, önmaga nevelésére.

Ez jellemzi Tiszaváry Ervin „Fordulat” című költeményét, Avar Pál „Ugy hívják, János” című novelláját, Gergely Mihály „Új tényezők” című elbeszélését és a fiatal írók számos más művét.

— Hadd térjek át a pozitív hősköltés legfontosabb kérdésére, arra, amiről Malenkov elvtárs beszélt a SZKP XIX. kongresszusán — folytatta Fekete Sándor elvtárs. „Művészeinknek, íróinknak, művészeti dolgozóinknak — mondotta Malenkov — a művészi alakok megteremtésére irányuló alkotómunkájukban mindig gondolniuk kell arra, hogy nemcsak az a tipikus, ami a leggyakrabban fordul elő, hanem az is, ami a legteljesebben és legélesebben fejezi ki az adott társadalmi erő lényegét. Marxista-leninista értelemben a tipikus egyáltalán nem jelent valamiféle statisztikai átlagot. A tipikus megfelel az adott társadalmi-történeti jelenség lényegének, de nem egyszerűen az, ami a legelterjedtebb, gyakran ismétlődő, mindennapi. Az ala-

A szerelem — fiataljaink műveiben

A fiatal költők és írók szerelmes tárgyú műveiről szólva Fekete elvtárs megállapította, hogy itt a mennyiségre nem panaszkodhatunk. — Ez önmagában természetesen helyes — mondotta. — A mi korunkban kiteljesedik, gazdagabbá válik a szerelem is. Az a magyar ifjúság, amely most felnő, az első nemzedék történelmünkben, amely szíve szerint, érzelmei szerint s nem kényszerből, az emberi érzéseket áruba bocsátó társadalom nyomása alatt választja ki szerelmét. — Az előadó szövege után a szerelmes tárgyú művek veszélyeiről fiatal költőinknél. Az egyik veszély, hogy a szerelmes versek teljesen háttérbe szorítják

kok tudatos felnagyítása, bizonyos tulajdonságaiknak fokozott hangsúlyozása nem zárja ki, hanem teljesebben tárja fel és húzza alá a tipikus. A tipikus a pártosság legfőbb megnyilatkozási területe a realista művészetben. A tipikus jelleg problémája mindig politikai probléma.”

— Elméletileg e tétel igazsága vitán felül áll. A gyakorlatban mégis azt látjuk — amint erre Révai elvtárs a Déry-vitában rámutatott — hogy a tipikus vonások kiemelése, a tipikus jelleg elvét mint elvont, vagy mint a régi irodalomra vonatkozó tételt sokan elfogadják, csak éppen a mi valóságunkra nem tartják érvényesnek, nem alkalmazzák.

— Fiatal íróinknál is megnyilvánul bizonyos óvatosság, bizonyos félelem az alakok bátor megnevezésétől. Alig-alig találkozunk olyan művekkel, amelyekben a fiatal író olyan hőseket állítana elének, akik egyesítik magukban népünk legkiválóbb tulajdonságait, bátran felfokozná mindazt a jót, ami már megmutatkozott új ifjúságunkban, erőteljesen kiemelné, tudatosan felnagyítaná hősei példamutató vonásait. Az ilyen irányú ritka kísérletek között talán a legérdekesebb s sok tekintetben sikerült Tarján István „A savószemű ember” című novellája.

— A mi hőseinket a párt nevei, a párt támogatja harcukban, a dolgozók legjobbjainak bizalma és segítségére erősíti. Ebből fakad erejük. Ha ezt megmutatjuk, bátran felmagasíthatjuk hőseinket. Ha ezt nem tudjuk megmutatni, erőltetettnek, mesterkéltnak, valószínűtlennek hat hőseink felnagyítása. Azt kell ábrázolnunk, hogyan tud olyan feladatokat megoldani a mi új hősünk, amelyekről óriások is megriadnának; hogyan sokszorozza meg erejét a mi hőseinknek a párt eszméje, a nép milliónyi szíve és karja.

Ezután arról beszélt Fekete elvtárs, hogyan állnak helyt fiatal íróink korunk legszélesebb mozgalmában, a népek nemzetközi békeharcában. Megállapította, hogy szinte kizárólag csak a költők tartják fontos feladatuknak a békeharc közvetlen szolgálatait. „Szióunk szerinti törvény” és az „Új termés” című antológiában több verset olvashatunk a békeharcról, az imperializmus elleni küzdelemről. Ugyanakkor azonban az a hiba jelentkezik, hogy fiataljaink békeharcos költészetét sokszor elvont s így nem mozgósít a béke védelmére.

— Nekünk olyan békeharcos irodalmat kell teremtenünk — mondotta —, amely segít népünk megadásában, harcosszántásának kovácsolásában, s amelyből népünk, a népek ügyének legyőzhetlensége sugárzik.

— Nekünk olyan békeharcos irodalmat kell teremtenünk — mondotta —, amely segít népünk megadásában, harcosszántásának kovácsolásában, s amelyből népünk, a népek ügyének legyőzhetlensége sugárzik.

(Fekete Sándor elvtárs beszédének második részét és a hozzászólásokat lapunk következő számában közöljük.)